

AFET SONRASI KEMİRGEN KONTROLÜ*

Deprem gibi bir felaketten sonra evlere veya binalara fareler, sıçanlar ve diğer haşereler girebilir. Kemirgenler ve diğer zararlılar sağlık için sorun yaratabilir. Hastalıkları yayabilir ve insanları veya evcil hayvanları ısırabilirler. Ayrıca bazı insanlarda astım ataklarını veya alerjik reaksiyonları tetikleyebilirler.

Öne çıkanlar:

- Afet sonrası hayatta kalan kemirgenler genellikle yiyecek, su ve barınak aramak için yeni alanlara doğru yer değiştirirler.
- Kemirgenlere barınak sağlayan besin kaynaklarını, suyu ve eşyaları ortadan kaldırın.
- Barındığınız içindeki ve dışındaki çöpleri sık sık ve düzenli olarak atın.
- Mikrop ve hastalıklara maruz kalma olasılığını azaltmak için kemirgen faaliyeti belirtileri olan alanları iyice temizleyin.

Sıçanlar ve fareler hastalık yayabilen, gıdaları kirletebilen ve barınılan yerleri tahrip edebilen yıkıcı haşerelerdir. Bir afetten sonra sıçan ve fare sayısı genellikle azalır, bu nedenle sıçan ve diğer küçük kemirgenlerle ilişkili hastalık veya yaralanmalar kısa vadede nadir görülür.

Bir afetten sağ kurtulan kemirgenler genellikle yeni alanlara doğru yer değiştirirler. Kemirgenlerin yeniden gruplaşması, sosyal davranışlarını yeniden düzenlemesi, yeni çevrelerine aşına olması, güvenli bir sığınak bulması, yiyecek ve su bulması ve hareketlerini ezberlemesi zaman alacaktır. Koloni oluşturma ve üreme ancak yeni ekosistemleri istikrara kavuşturduğunda başlayacaktır. Bu da uygun koşullar altında genellikle 6 ila 10 ay sürer. Kemirgen nüfusu arttıkça ve yeniden yerleştikçe, insanların kemirgenler tarafından taşınan hastalıklara maruz kalma riski artar. Kemirgen idrarı ve tüyleri de hassas kişilerde alerjik reaksiyonlara neden olabilecek veya astım semptomlarını tetikleyebilecek alerjenler içerir ve her yıl 9.000'den fazla kişi fare veya sıçan ısırıkları nedeniyle acil servislerde tedavi edilmektedir.

Kemirgenlerin mevcut olduğunu gösteren işaretler (canlı ya da ölü kemirgenleri görmenin yanı sıra) kemirgen dışkıları, kemirgenlerin kullandıkları yollar, sürtünme izleri ve diğer işaretlerdir. Diğer işaretler arasında yuvalar, kemirmeye dair izler, yiyecek artıkları, fare tüyleri, idrar lekeleri, kemirgen sesleri, kemirgenlerle ilişkili böcekler, idrar kokuları veya ölü kemirgenler yer alır. Sıçanlar ve fareler farklı hayvanlardır ve onları kontrol etmek için kullanılan yöntemler de farklı olacaktır.

Aşağıdaki öneriler, kişilerin kemirgenlerle ilişkili hastalık veya kişisel yaralanma riskini azaltmalarına yardımcı olacaktır.

Kişilerin maruz kalımını sınırlamak için önlemler:

Kemirgenlerle teması önlemenin en iyi yolu besin kaynaklarını, suyu ve kemirgenlere barınak sağlayan maddeleri ortadan kaldırmaktır. Gerektiğinde, çevresel temizlik, uygun gıda depolama, kemirgen geçirmezlik, tuzaklama ve zehirlemeyi içeren entegre bir haşere yönetimi yaklaşımı kullanarak kemirgenleri kontrol altına alın.

AFET SONRASI KEMİRGEN KONTROLÜ*

Barınılan yerin içinde:

- Yiyecek ve suyu kapalı tutun ve kemirgen geçirmez kaplarda saklayın. Kemirgen geçirmeyecek bir kap; kalın plastik, cam veya metalden yapılmış olup sıkı oturan bir kapağa sahiptir.
- Evcil hayvan yiyeceklerini kapalı tutun ve kemirgen geçirmez kaplarda saklayın. Evcil hayvanlara sadece her öğün için yeterli yiyecek verin, ardından kalan yiyecekleri saklayın veya atın. Fazla evcil hayvan mamasını veya suyu gece boyunca açıkta bırakmayın.
- Çöpleri sık sık ve düzenli olarak atın. Çöpleri ve yiyecek atıklarını kaldığınız yerin içinde saklıyorsanız, kemirgen geçirmez kaplarda saklayın.
- Bulaşıkları, tavaları ve pişirme kaplarını kullandıktan hemen sonra yıkayın.
- Artan yemekleri kaldırın ve yemek pişirme ve yeme alanlarından dökülen yiyecekleri temizleyin.
- Boş teneke kutuları veya yiyecek artıkları bulunan diğer açık kapları kaldığınız yerin içinde saklamayın.
- Mümkünse kaldığınız yerin içinde ve dışında yaylı kapanlar kullanın. Yem olarak az miktarda fıstık ezmesi veya başka bir yiyecek kullanın. (Unutmayın – kaldığınız yerde kolay erişilebilir başka yiyecek maddeleri yoksa kemirgenleri yakalamada başarılı olma olasılığınız daha yüksektir). Tuzakları, kemirgen sürtünme izlerinin, dışıklarının veya kemirgenlerin görüldüğü yerlere veya duvar yüzeylerine "T" şeklinde yerleştirin. Çocukları ve evcil hayvanları tuzakların yerleştirildiği alanlardan uzak tutun.
- Yapışkanlı tuzaklar ve canlı tuzaklar tavsiye edilmez. Yapışkanlı tuzaklar çoğunlukla üreyen yetişkinleri değil, yavru kemirgenleri yakalar. Canlı tuzaklarda yakalanan ve serbest bırakılan kemirgenler muhtemelen barınma alanına yeniden girecektir.

Barınılan yerin dışında:

- Enkaz ve çöpleri mümkün olan en kısa sürede bertaraf edin. Odun yığınlarını ve kereste veya diğer malzeme yığınlarını yerden en az 30 cm yukarıda ve evden mümkün olduğunca uzakta depolayın.
- Çöpleri sıkı kapaklı kemirgen geçirmez kaplarda saklayın.
- Tahılları ve hayvan yemlerini kemirgen geçirmez kaplarda saklayın.
- Hayvan leşleri de dahil olmak üzere kemirgenleri çekebilecek her türlü besin kaynağını ortadan kaldırın.
- Çöpleri, terk edilmiş araçları, atılmış lastikleri ve kemirgen yuvası olarak kullanılacak diğer eşyaları uzaklaştırın.
- Çimleri kısa tutun ve kemirgenlere örtü ve koruma sağlayabilecek çalı ve sık fundalıkları kesilebiliyorsa kesin veya kaldırın.
- Barınılan yerlere doğru sarkan veya temas eden ağaç dallarını veya çalıları kesin.
- Ek binalara ve kemirgen belirtilerinin bulunduğu diğer alanlara yaylı tuzaklar yerleştirin. Çocukların veya evcil hayvanların yaylı tuzakların yakınında oynamasına izin vermeyin.

AFET SONRASI KEMİRGEN KONTROLÜ*

Barınılan yerleri kemirgenlerden korumak (Barındığınız yer betondan yapılmış ise):

Fareler küçük bir madeni para büyüklüğündeki bir delikten eve girebilir. Barınılan yerin içinde ve dışında çapı 6 mm'den büyük olan boşlukları ve delikleri çimento harcı gibi uygun malzemelerle kapatın.

Kemirgenlerle kirlenmiş alanların veya ölü kemirgenlerin temizlenmesi:

Mikrop ve hastalıklara maruz kalma olasılığını azaltmak için kemirgen faaliyeti belirtileri olan alanları iyice temizleyin. Temizlik yaparken, dışkıları, idrarı veya yuvalama malzemelerini süpürürken veya vakumlarken bu alanı ve alandaki tozu karıştırmayın.

Kirlenmiş yüzeylerin temizlenmesi:

- Dezenfekte edilmedikleri sürece kemirgen idrarını, dışkısını veya kirlenmiş yüzeylere temas etmeyin veya süpürmeyin.
- Ölü kemirgenlere, tuzaklara veya kemirgen dışkılarına dokunmanız gerekiyorsa kauçuk veya plastik eldiven giyin.
- Kemirgen idrarını veya dışkısını bir dezenfektanla veya 1:10 klor solüsyonuyla (1 galon suyla karıştırılmış 1½ bardak ev tipi çamaşır suyu) iyice ıslanana kadar püskürtün (*galon: yaklaşık 3,8 litrelik hacim ölçüsü birimi*). 5 dakika bekletin.
- İdrar ve dışkıları toplamak için bir kağıt havlu kullanın ve kapalı bir çöp konteynerine atın. Kemirgen dışkısı ve idrarı temizlendikten sonra, kirlenmiş olabilecek eşyaları dezenfekte edin.

Ölü kemirgenlerin temizlenmesi:

- Tuzakları düzenli olarak kontrol edin.
- Ölü kemirgenlere dezenfektan veya 1:10 klor çözeltisi püskürtün (1 ölçü parfümsüz çamaşır suyu, 9 ölçü su)
- Kauçuk veya plastik eldiven giyin.
- Yaylı metal çubuğu kaldırarak ve hayvanın plastik bir torbaya düşmesini sağlayarak kemirgeni tuzaktan çıkarın, ardından torbayı kapatın veya tüm tuzağı ve ölü kemirgeni plastik bir torbaya koyun, ardından torbayı kapatın.
- Kemirgeni veya tuzağın tamamını ve kemirgeni ikinci bir plastik torbaya koyun ve ağzını kapatın. Mühürlü çift poşeti derhal uygun şekilde kapatılmış bir dış mekan çöp kutusuna atın.
- Eldivenli elleri çıkarmadan önce sabun ve suyla yıkayın veya eldivenlere dezenfektan veya çamaşır suyu solüsyonu püskürtün.
- Eldivenleri çıkardıktan sonra ellerinizi sabun ve suyla iyice yıkayın (veya sabun ve su bulunmadığında ve eller görünür şekilde kirlenmediğinde susuz alkol bazlı bir el jeli kullanın).
- Kapan tekrar kullanılacaksa, dezenfektan veya 1:10 klor solüsyonuna (1 galon suya 1½ bardak ev tipi çamaşır suyu) daldırıp yıkayarak ve ardından iyice durulayarak dekontamine edin.
- Son kemirgen yakalandıktan sonra en az 1 hafta boyunca tuzak kurmaya devam edin.

AFET SONRASI KEMİRGEN KONTROLÜ*

- Kemirgenler sorun olmaya devam ederse, yardım için profesyonel bir haşere kontrol operatörüyle iletişime geçmeyi düşünün.

Afet sonrası bina girişı için önlemler

- Hasarlı veya terk edilmiş evler ve diğer binalar kemirgen istilasına uğramış olabilir. Binalar uzun bir süre terk edilmişse, yeniden girmeden önce 2-3 gün havalandırmak faydalı olabilir.
- Kemirgen belirtileri görürseniz, binanın iyice temizlenmesi gerekecektir. Bu gibi durumlarda temizlik konusunda rehberlik için yerel sağlık departmanınızla iletişime geçin.
- Kemirgen idrarını, kemirgen dışkılarını veya dezenfekte edilmemiş kontamine yüzeyleri süpürmeyin veya vakumlamayın.
 - İdrar ve dışkılara bir dezenfektan veya 1:10 klor çözeltisi (1 galon su ile karıştırılmış 1½ bardak ev tipi çamaşır suyu) iyice ıslanana kadar püskürtün.
 - 5 dakika bekletin.
 - İdrar ve dışkılarını temizlemek için bir kağıt havlu kullanın.
 - Kağıt havluyu açık havada kapalı bir çöp konteynerine atın.

HASUDER Afet ve Acil Durumlar Çalışma Grubu

*Kaynak: CDC (<https://www.cdc.gov/disasters/rodents.html>)

Erişim Tarihi: 11.02.2023